

OKRES DRUGI.

Kollegiata tarnowska wgniesiona do godności katedry, biskupstwo w Tarnowie.

47. Czasy przejściowe.

Znane nam już z poprzednich rozdziałów rozpaczliwe położenie Rzeczypospolitej polskiej, jak niemiennie brutalne postępowanie rezydentów carowej, były powodem, iż prawdziwie miłujący ojczyznę chwycili za broń dla obrony wiary i wolności. Po kilkoletnich, pełnych chwały, zapasach ulegli jednak konfederaci barscy przeważającym siłom zbrojnym carcy i nastąpił pierwszy rozbiór Polski między trzy ościenne mocarstwa. Znaczna część Polski, a z nią i Tarnów, dostała się Austrii w udziale.

W dniu 31. lipca 1772. r. wkroczyły wojska austriackie po raz pierwszy do Tarnowa, a w parę miesięcy później przy odgłosie trąb obwieszczono w mieście manifest rozbiorowy cesarzowej Maryi Teresy i zawiadomiono mieszczan tarnowskich, iż stali się poddanymi austriackimi. W dniu 29. grudnia 1773. r. złożyli mieszkańcy naszego miasta na ratuszu przysięgę homagialną wedle przepisanej roty, zaś kapituła kolegiacka wykonała ją przez swych pełnomocników, jednego prałata i jednego kanonika w urzędzie obwodowym w Pilźnie.

Wyniszczone miasto Tarnów, zda się, nie zadrgało nawet przy tej wiewseceyi, dokonanej na schorzałem wprawdzie, lecz żywotnem jeszcze ciele matki ojczyzny. Bieg codziennego życia i urządzeń społecznych poszedł dalej zwykłym torem. Rząd austriacki nie odrazu bowiem, lecz zwolna i nieznacznie, a przecież bezustannie, przedsiębrał reorganizację urządzeń polskich według naprzód ułożonego planu i odpowiednio do swych celów.

Katedra tarnowska w r. 1900 od strony południowo wschodniej, wraz z widoczkiem tejże katedry z r. 1889.

Postępowanie takie było bardzo rozumne. Urządzeń bowiem, na ukształtowanie których składały się wieki i z którymi ludność się zżyła, nie zmienia się naraz bez wywołania niepotrzebnego, a nawet — jak w tem położeniu — niepożądanego i niebezpiecznego oporu.

To też zrazu fakt tak doniosłego, dziejowego znaczenia, jak pierwszy rozbiór Polski, nie wywarł wpływu na losy kolegiaty tarnowskiej i mogliśmy czas dwunastoletnich rządów austriackich w królestwach Galicyi i Lodomeryi zaliczyć do pierwszego okresu jej dziejów.

Sytuacja zmieniła się jednak, gdy po śmierci Maryi Teresy objął rządy syn jej cesarz Józef II.

Pierwszym objawem prac reformatorskich tego monarchy odnośnie do naszej kolegiaty było odjęcie prepozytom infułatów tarnowskim urzędu i tytułu oficyna biskupiego i ustanowienia w roku 1781 dla tej części diecezji krakowskiej, która przy pierwszym rozbiórce Polski dostała się Austrii, oficyna generalnego z siedzibą w Tarnowie. Oficynałem tym zamianował rząd w porozumieniu z biskupem krakowskim Jana Duvalla, Dra ob. praw, prepozyta wojnickiego, plebana radłowskiego.¹⁾

Następnie dekretem cesarskim z dnia 12. stycznia 1782. roku zniesiono czterdzieści cztery klasztory w Galicyi, a między nimi i klasztor zakonnic reguły Św. Klary zakonu sióstr pokutujących Trzeciej reguły Św. Franciszka w Tarnowie, pozwalając zakonnicom przenieść się do innego niezniesionego zakonu, lub też wedle ich upodobania wrócić do życia świeckiego. Zarazem odebrano OO. Bernardynom w Tarnowie i kościół i klasztor, które spokojnie posiadali od r. 1468, i dano im na siedzibę klasztor z kościołem, opuszczony przez zakonnice.

W załatwieniu prośby, przez wzmiankowane zakonnice w dniu 3. listopada 1782. r. wniesionej i dnia 4. maja 1783. r. ponowionej i stósownie do życzenia, przez te zakonnice objawionego, pozwolił ks. Dr. Jan Duvall w dniu 8. maja 1783. r. Annie Szeliskiej i Krystynie Golińskiej przenieść się do sandeckiego zgromadzenia zakonnego, Konstancyi Naszkowskiej zaś do Panien Miłosiernych klasztoru lwowskiego, a wreszcie powrócić do życia świeckiego zakonnicom: Annie Bystrzanowskiej, Juliannie Bystrzanowskiej, Tekli Wojakowskiej, Aleksandrze Wojakowskiej, Franciszce Kulczyńskiej, Rozalii Chojnowskiej, Wiktorii Rzeczyńskiej, Michalinie Przewłockiej, Luigardzie Borowskiej, Elżbiecie Kliszewskiej, Teresie Pietruskiej i Pelagii Niewierskiej.²⁾

Jeżeli za czasów polskich rząd nie mieszał się wcale do spraw kościelnych, to obecnie rząd austriacki coraz to większe okazuje zainteresowanie się temi sprawami, wgląda w nie pilnie i kształtuje je w myśl

---

¹⁾ Prothocollum act. gratios. et officios. Consist. general. Tarnov. 1781—1784., ²⁾ str. 116 i 117.

interesów ogólnie państwowych, czego dowodem najlepszym jest patent z 26. marca 1781. r. Postanowiono nim mianowicie, iż bulle i rozporządzenia Stolicy Apostolskiej przed ich ogłoszeniem należało przedkładać politycznej Władzy krajowej do uzyskania t. zw. „placeti regii“, czyli do oświadczenia się rządu, czy rząd ten zezwala na ogłoszenie onychże.

Przyznać musimy, że ingerencya ówczesnego rządu w sprawach kościelnych, lubo w niektórych wypadkach — jak n. p. kasata zakonów, zabranie sreber kościelnych i majątków fundacyi pobożnych i t. p. — była bardzo bolesną, a nawet jeszcze dziś pewien niesmak budzącą, okazała się jednak w swych skutkach szczególnie dla naszej kollegiaty nader korzystną.

Ze sprzedaży dóbr skasowanych klasztorów zakonnych uzyskane kapitały posłużyły do utworzenia funduszu religijnego, z którego duszpasterze parafialni mieli pobierać stałą roczną płacę, t. zw. „kongruę“.

Dekretem z dnia 20. listopada 1783. r. postanowił cesarz Józef II., iż z tej części dyecezyi krakowskiej, która po pierwszym podziale Polski przypadła Austrii, ma być utworzoną osobna dyecezya tarnowska z siedzibą biskupa w Tarnowie, a gdy na to zgodził się Ojciec Św. Pius VI., dekretemi kancelaryi nadwornej w Wiedniu z dnia 3. sierpnia 1785. r. i Świętej Kongregacyi w Rzymie z dnia 28. listopada 1785. r. uregulowano stosunki prawne tej nowej dyecezyi.

Utworzona w ten sposób dyecezya tarnowska obejmowała ówczesne obwody polityczne: wadowicki, myślenicki, sandecki, bocheński, tarnowski i jasielski, a więc większą część zachodniej Galicyi.

Trudne jednakże były początki biskupstwa tarnowskiego. Pierwszy bowiem tarnowski biskup nominat *Dr. Jan Duvall*, zmarł dnia 13. grudnia 1785 r. przed potwierdzeniem go przez Stolicę Apostolską.

Następca jego *Floryan Amand z Janówka Janowski*, opat tynecki, intronizowany na stolicy biskupiej w Tarnowie dnia 24. września 1786. r., zmarł w Tarnowie dnia 4. stycznia 1801. r., a zwłoki jego złożono w murowanym grobowcu na tarnowskim parafialnym cmentarzu. Nad grobem tego biskupa ustawiono pomnik z piaskowca, przedstawiający zdjęcie Pana Jezusa z krzyża. Pomnik ten, mocno zniszczony zębem czasu, mimo naprawy, uskutecznionej przed kilkanastu laty, w lichym obecnie znajduje się stanie.

Ks. biskupa Janowskiego nie pogrzebano ani w katedrze ani też na cmentarzu koło katedry, albowiem patentem cesarskim z dnia 9. listopada 1784. r. kazano cmentarze urządzić poza miastami i tam tylko grzebać zwłoki osób zmarłych. Skutkiem tego poznoszono u nas w Tarnowie cmentarze koło katedry, kościoła pobernardyńskiego, kościółka szpitalnego Św. Ducha i koło kościółka Panny Maryi na Burku i założono cmentarz parafialny na Zabłociu.

Wiadomo nam z poprzednich rozdziałów, iż duchowni za czasów Rzeczypospolitej polskiej dzierżyli po kilka beneficyów i pobierali z nich dochody. Zwyczaj ten, lubo dla duchowieństwa korzystny, dla kościoła samego był bardzo szkodliwy.

Widząc to rząd austriacki, postanowił dekretem kancelaryi nadwornej z dnia 21. kwietnia 1785. r., iż duchowny nie może posiadać więcej, niż jedno beneficyum.

Rozporządzenie to wywarło stanowczy wpływ na dalsze losy naszej katedry. Mielśmy wprowadzić przedtem aż siedmiu prałatów i dwunastu kanoników kolegiackich, lecz byli oni tylko gośćmi w Tarnowie. Teraz zaś wobec bardzo lichego, przy zmienionych stosunkach, uposażenia, utrzymanie tej liczby prałatur i kanonii stało się wprost niemożliwem i dlatego też widział się rząd zniewolonym znieść te prałatury, kanonie, psalterye, mansyonarye i altarye.

Uposażenie wzmiankowanych beneficyów zabrał rząd na fundusz religijny, ustanowił nową kapitułę katedralną w Tarnowie i członkom onejże wyznaczył stałe płace z funduszu religijnego.

Po śmierci ks. biskupa Janowskiego zarząd dyecezyi tarnowskiej sprawował ks. Wojciech Górski, prepozyt infułat tarnowski, kanonik władysławski, pleban niepołomicki, aż do r. 1803, poczem przeniósł się do Kielc na stolicę biskupią.

Przy trzecim podziale Polski w r. 1795, Austrya, prócz innych nabytków, otrzymała także Kraków i myślała niezawodnie o ustanowieniu biskupstwa krakowskiego. To, widać, było powodem, że Ojciec Święty Pius VII. bullą z dnia 23. września 1805. r., a rząd dekretem z dnia 2. listopada 1805. r., korzystając z opróżnienia stolicy biskupiej w Tarnowie, zwinęli biskupstwo tarnowskie.

Ze zwinętej dyecezyi tarnowskiej obwody polityczne: tarnowski i jasielski przyłączono do dyecezyi przemyskiej, zaś obwody: sandecki, bocheński, myślenicki i wadowicki powierzono w tymczasowy zarząd wikaryuszowi generalnemu, rezydującemu w Nowym Sączu.

W tym także, nieszczęsnym dla Tarnowa, roku komisya sprzedaży dóbr duchownych ukończyła swą czynność odnośnie do naszej katedry, nazwanej obecnie fara. Sprzedała ona wieś kustosza Białę, do prepozyta infułata należącą Dąbrówkę infułacką i Łukowę, własność kanonii tytułu Rozesłania Apostołów. Sprzedała również gminie miasta Tarnowa folwark prepozyta „Infułacki Plebański“ za 8023 Zł. reńskich, folwarki wikaryuszy „Podwale“ i „Dykanówkę“ za 13013 Zł. reńskich i folwark kanonika kaznodziei „Primi Ministerii“ za 5656 Zł. reńskich,¹⁾ sprzedała wreszcie wzmian-

---

¹⁾ Archiwum miasta Tarnowa.

kowana komisya grunta kanonika tytułu Panny Maryi na Burku Szymonowi Krogulskiemu, a mianowicie realność gruntową Nr. konskr. 38. Strusina za 172 Zł. reńskich i folwark zwany „na Rudach“ za 4422 Zł. reńskich. Szymon Krogulski odstąpił te nabytki w dniu 30. lipca 1852. r. księciu Władysławowi Sanguszcze, ten zaś w dniu 28. sierpnia 1856. r. sprzedał realność gruntową Nr. konskr. 38. Strusina, wyżej wzmiankowaną, Stefanowi i Maryi Trochanowski.

Stan ten nie trwał jednak długo. Opatrzność Boża i łaska Najświętszej Panny, Opiekunki naszej katedry, sprawiła, iż na kongresie wiedeńskim w r. 1815 Austria oddała Kraków, z którego utworzono Rzeczpospolitą krakowską pod nadzorem trzech mocarstw rozbiorowych.

Jakoż zaraz w następnym roku, bo rozporządzeniami z dnia 25. września 1816. r. i 28. września 1816 r. L. 19445. postanowił rząd w zachodniej części Galicyi z ówczesnych obwodów politycznych: tarnowskiego, bocheńskiego, sandeckiego i wadowickiego utworzyć na nowo dyecezyę z siedzibą biskupstwa w Tyńcu, na co Ojciec Święty Pius VII. przyzwolił bullą z dnia 23. września 1821. r. i bullą z dnia 13. maja 1822. r. zamianował biskupem tyńieckim, przedstawionego przez rząd na tę godność, ks. Grzegorza Tomasza Zieglera, Dra Teologii i filozofii, byłego profesora historii kościelnej w Linciu i dogmatyki w Uniwersytecie Jagiellońskim, uwalniając go równocześnie od ślubów, złożonych w zakonie Benedyktynów.

Klasztor tyńiecki, jako podupadły i na uboczu leżący, nie nadawał się jednak na stolicę biskupią. Dlatego też ks. biskup Ziegler, intronizowany w Tyńcu dnia 18. sierpnia 1822. r., zaraz tego samego roku, a mianowicie w miesiącu październiku, tymczasowo swą rezydencyę przeniósł do Bochni, gdzie pozostawał cztery lata.¹⁾

Lecz i tu było niedogodnie ks. biskupowi. Z tego powodu rezolucyą cesarza Franciszka I. z dnia 10. listopada 1825. r., intymowaną przez gubernium dnia 13. października 1826. r. L. 69742, przeznaczono Tarnów na rezydencyę biskupią, dokąd też zaraz w miesiącu październiku tego samego roku ks. biskup Ziegler pośpieszył.¹⁾

48. Biskupstwo w Tarnowie ustalone.

Przybywszy do Tarnowa, kupił ks. biskup *Grzegorz Tomasz (dn. im.) Ziegler* pałac od księcia Eustachego Sanguszki, w rynku tarnowskim stojący, i pałac ten nakładem funduszu religijnego, dołożywszy własnych pieniędzy,

---

¹⁾ Schematyzm kleru dyecezyi tarnowskiej z r. 1828.

naprawił, powiększył i przyozdobił na rezydencję dla siebie i swych na biskupstwie następców.¹⁾

Poczem gubernium dnia 27. października 1826. r. L. 65547. zawiadomiło ks. biskupa, że Ojciec Św. Leon XII. bullą, zaczynającą się od słów: „Sedium episcopaliū translationes“, zwinął dyecezyę i biskupstwo tynieckie, a utworzył dyecezyę tarnowską z siedzibą biskupa w Tarnowie.¹⁾

Na wewnętrzne urządzenie pałacu swego otrzymał ks. biskup Ziegler na podstawie najwyższego postanowienia z dnia 2. sierpnia 1822. r. sumę 5000 Złr. m. k., a następnie najwyższem postanowieniem z dnia 31. marca 1832. r. zezwolono, aby urządzenie to przeszło na następców pomienionego biskupa na biskupstwie tarnowskiem.

Spis inwentarza tego, przedstawiającego wartość 5710 Złr. 24 kr. m. k., pomijamy milczeniem, unikając rozwlekłości, a wymienimy tylko urządzenie kaplicy pałacowej, przez tego biskupa pozostawione i ocenione w inwentarzu wzmiarkowanym na 4450 f. w. w.:

- a) srebrna kapliczka domowa w czerwonym „Maroquir“
z mosiężnemi antabami . . . . . 2500 f. w. w.
- b) wielki, srebrny, pozłacany, kamieniami wysadzany kielich 1250 „ „ „
- c) srebrny pastorał _____ 500 „ „ „
- d) wielki srebrny krucyfiks _____ 130 „ „ „
- e) srebrna kadzielnica _____ 20 „ „ „
- f) dwa srebrne, dobrze pozłacane, partykularze . . . . . 50 „ „ „²⁾.

O zasługach ks. biskupa Zieglera, położonych koło naszej katedry tak pod względem jej powiększenia i zaopatrzenia jej w kościelne szaty i srebra pochodzenia tynieckiego, jak i przez wnioski poczynione w sprawie organizacji Kapituły katedralnej, pomówimy poniżej.

Zaledwie jednak rozpoczął ks. biskup Ziegler swą pożyteczną działalność w Tarnowie, a już zaraz z wiosną roku 1827 nadeszła smutna dla Tarnowian wiadomość, iż rząd zamianował ks. biskupa Zieglera biskupem w Lincu i nominacyę przedłożył Stolicy Apostolskiej do potwierdzenia. Przyspieszono więc roboty w naszej katedrze i w dniu 8. lipca 1827. roku odbyła się w sposób uroczysty intronizacya ks. biskupa Zieglera, której dokonał ks. Alojzy z Paclawic Skarbek hr. Ankwicz, arcybiskup metropolita lwowski, w obecności księcia Lobkowitza, gubernatora, i wielu magnatów galicyjskich.¹⁾

Wkrótce potem, bo już w dniu 6. sierpnia 1827. r. żegnany z żalem, opuścił ks. biskup Ziegler nasze miasto, udając się na nową stolicę biskupią w Lincu, gdzie dokonał żywota w r. 1852, dnia 15. kwietnia, mając 82 lat życia.²⁾

---

¹⁾ Szematyzm kleru dyecezyi tarnowskiej z r. 1828. ²⁾ Pismo czeskiego Rządu krajow. z 27/1 1832. l. 17240 w aktach Kapituły. ³⁾ Tę datę podaje dzieło niemieckie: „Leben und Wirken des Bischofes Franz Joseph Rudigier von Linz. Bearbeitet von Konrad Meindl B. I.“ S. 269.

Zarząd osieroconej dyecezyi tarnowskiej objął Jan Fukier, prepozyt officyał i wikaryusz generalny, sprawował go aż do dnia 29. grudnia 1830. r. i złożył go w dniu 30. grudnia 1830. r. w ręce nowomianowanego biskupa tarnowskiego, którym był *Ferdynand Maria Hrabia Chottek i Wognin*; tenże jednak w r. 1831 opuścił Tarnów, zostawszy arcybiskupem w Ołomuńcu, gdzie umarł w r. 1836.

Następcą jego był *ks. Franciszek Pistek* od 23. lutego 1832. r. Zasiadał on na stolicy biskupiej w Tarnowie do r. 1835., następnie otrzymał arcybiskupstwo we Lwowie i zszedł z tego świata w roku 1846.

Ks. Franciszek Abgar Zacharyasiewicz, następny biskup tarnowski, przebywał w Tarnowie od r. 1835 do r. 1840, potem otrzymał biskupstwo w Przemyślu i tam umarł w roku 1845.

Po nim nastąpił *ks. Józef Grzegorz Wojtarowicz*, biskup tarnowski, od 16. marca 1840. r. W roku 1850 zrezygnował jednak, zamieszkał w Krakowie, gdzie umarł 31. maja 1875. r.

Po jego ustąpieniu nominował rząd biskupem tarnowskim *ks. Józefa Hoppego*, a gdy tenże ofiarowanej mu godności nie przyjął, nominował rząd biskupem tarnowskim *ks. Józefa Alojzego Pukalskiego*, który po zatwierdzeniu go przez Ojca Świętego zasiadł na stolicy biskupiej w Tarnowie dnia 29. czerwca 1852. r. i dzierżył w swych rękach rząd dyecezyi tarnowskiej aż do swej śmierci, tj. do dnia 5. stycznia 1885. r.

Po śmierci pomienionego biskupa, barona i rzeczywistego tajnego radcy cesarskiego, którego zwłoki złożono w grobowcu kaplicy Św. Józefa na tarnowskim cmentarzu, zarząd dyecezyi tarnowskiej objął *ks. Dr. Wawrzyniec Gwiazdoń*, prepozyt infułat kapituły katedralnej w Tarnowie, tenże jednak umarł wkrótce, bo 23. listopada 1885. r., i spoczywa obok swego biskupa we wzmiankowanej kaplicy.

W roku 1880, a więc za biskupstwa *ks. Józefa Alojzego Pukalskiego*, zmniejszono znacznie dyecezyę tarnowską, o czem dokładnie na innem miejscu pomówimy; po śmierci zaś tegoż biskupa groziło poważne niebezpieczeństwo zwinienia dyecezyi tarnowskiej i biskupstwa w Tarnowie. Rada miasta Tarnowa, pragnąc zapobiedz grożącej katastrofie, wysłała deputacyę do Wiednia z prośbą o odwrócenie tego ciosu od naszego miasta. Bóg pobłogosławił dobrym usiłowaniom naszych delegatów, biskupstwo utrzymało się w Tarnowie, a tylko dyecezya tarnowska doznała ponownego zmniejszenia z początkiem roku 1886.

To dwukrotne zmniejszenie dyecezyi tarnowskiej, aczkolwiek bolesne i na pierwszy rzut oka niepomysłne dla niej, w gruncie rzeczy miało zgodnie z intencjami Namiestnika Chrystusowego tylko dobro kościoła na względzie. Zarząd bowiem dyecezyi o mniejszej rozciągłości musi być z natury rzeczy

o wiele łatwiejszy, a tem samem i lepszy, niż zarząd dyecezyi, zbyt rozległej, i to tem lepszy, skoro jeszcze spocznie w rękach osoby doświadczonej, energicznej, dbałej o pomnażanie chwały Bożej i czuwającej nieustannie i troskliwie nad powierzoną sobie owczarnią Pańską.

Szczęśliwą zwać się może dyecezya, szczęśliwą prastara katedra tarnowska; pierwsza bowiem w Następcy zmarłego biskupa, właśnie takiego otrzymała Arcypasterza, druga zaś doczekała się w Nim znakomitego i dawno upragnionego Odnowiciela.

Oto w dniu 23. maja 1886. r. stanął u bramy tryumfalnej, przy wejściu do rynku ustawionej, Najprzewielebniejszy JMC. ks. *Ignacy Łobos*, nowy Biskup tarnowski. Zapukał i otworzyliśmy mu nietylko ową bramę, lecz i serca nasze, któremi do dziś dnia włada i — da Bóg — w jak najdłuższe będzie władał lata.

49. Kapituła katedralna tarnowska i jej uposażenie.

Ks. biskup Ziegler, przeniósłszy swą rezydencję do Tarnowa, proponował rządowi ustanowienie Kapituły katedralnej, któraby się składała z trzech prałatur i czterech kanonii gremialnych, a zarazem uczynił wniosek o ustanowienie sześciu kanonii honorowych. Na propozycję tę zgodził się cesarz Franciszek dekretem z dnia 6. lutego 1827. r.

Dekret ten normuje więc ustrój Kapituły katedralnej tarnowskiej, który do dziś dnia pozostał niezmienny.

Dostojnicy duchowni katedry tarnowskiej otrzymują z funduszu religijnego stale ustanowione roczne płace. Pierwotne płace prałatów, t. j. prepozyta, dziekana i scholastyka Kapituły wynosiły po 1200 Złr. m. k. rocznie, zaś płace czterech kanoników gremialnych po 1000 Złr. m. k. rocznie.

Ustawą z dnia 7. stycznia 1894. r. N. 15. dz. p. p. podwyższono jednak płace te w ten sposób, iż obecnie pobierają: prepozyt 1800 Złr., dziekan i scholastyk po 1600 Złr. a. w., zaś kanonicy gremialni po 1400 Złr. w. a. rocznie.

Prałatów i kanoników gremialnych Kapituły katedralnej tarnowskiej, jak niemniej i kanoników honorowych mianuje Cesarz na wniosek ks. Biskupa.

Kapituła katedralna tarnowska jest proboszczem kościoła katedralnego, a zarazem parafialnego w Tarnowie i sprawuje ten urząd plebański za pośrednictwem jednego z księży kanoników.

Kapituła katedralna tarnowska posiada prawem własności dwupiętrową kamienicę narożną, przy placu katedralnym i rynku stojącą i Nrem konskr. ^{96/97} Śródmieście oznaczoną.

Nadmienić jeszcze wypada, że Ojciec Święty Pius IX. za staraniem ks. biskupa Pukalskiego brawem z dnia 23. kwietnia 1858. r. pozwolił, aby każdy prepozyt Kapituły katedralnej w Tarnowie używał mitry i pastorału.

Od czasu ustalenia biskupstwa w Tarnowie, t. j. od roku 1816, aż do dnia dzisiejszego należeli do Kapituły katedralnej tarnowskiej następujący księża:')

a) *Prepozyci infułaci*:

1. Jan Chrzeciel Fukier, officyał i wikaryusz generalny od r. 1827, infułat od r. 1837, kapłan jubilat, † $^{16}/_8$ 1849.
2. Franciszek Wojciech Ślósarczyk, officyał i wikaryusz generalny od $^{28}/_8$ 1850, infułat od r. 1858., protonotaryusz apostolski, kapłan jubilat, honorowy obywatel miasta Tarnowa, † $^{23}/_8$ 1870.
3. Jan Giełdanowski, infułat, protonotaryusz apostolski, kapłan jubilat, od $^{23}/_{12}$ 1872. r. do † $^{15}/_{10}$ 1878. r.
4. Dr. Wawrzyniec Gwiazdoń, infułat, szambelan papieski, od $^{10}/_8$ 1880 do † $^{22}/_{11}$ 1885.
5. Marcin Leśniak, infułat, kapłan jubilat, od r. 1887 do † $^{24}/_9$ 1889.
6. Stanisław Waleczyński, infułat, protonotaryusz apostolski, prałat domowy Jego Świątobliwości, wikaryusz generalny i officyał biskupi, kanclerz, kawaler orderu ces. Leopolda, honorowy obywatel miasta Tarnowa i t. d. od $^{2}/_4$ 1890. r.

b) *Dziekani Kapituły*:

1. Jan Nepomucyn Janikowski . . . . . od r. 1827 do † $^{5}/_{11}$ 1843. r.
2. Józef Glużyński, kapłan jubilat . . . . . „ „ 1845 „ † $^{27}/_{12}$ 1849 „
3. Andrzej Mikiewicz ————— „ „ 1850 „ † $^{27}/_1$ 1851 „
4. Dr. Antoni Junosza Gałęcki, kaw. ord. żel. kor. II. kl., od $^{16}/_4$ 1853. r. — dekretem Stolicy Apostolskiej z $^{29}/_{10}$ 1862. r. nominowany biskupem amatuteńskim i wikaryuszem apostolskim w Krakowie, † $^{10}/_8$ 1885. r.
5. Józef Leśny, szambelan papieski, kapłan jubilat, od r. 1886 do † $^{17}/_1$ 1896. r.
6. Dr. Józef Bąba, infułat, rektor seminarium dyecezyalnego, protonotaryusz apostolski, prałat domowy Jego Świątobliwości, dyrektor nauk teologicznych w seminarium dyecezyalnym, kapelan J. C. K. Apost. Mości Franciszka Józefa I. i t. d. od $^{7}/_8$ 1896. r.

c) *Scholastycy Kapituły katedralnej*:

Nieobsadzone od r. 1827 do 1833. r.

1. Andrzej Mikiewicz, j. w. od r. 1833 do r. 1850, potem dziekan,

---

')

¹⁾ Daty podano na podstawie szematyzmów dyecezyalnych, nie mogliśmy więc uwzględnić zmian, jakie możliwie zaszły między wydrukowaniem szematyzmu z jednego i szematyzmu z następnego roku.

2. Dr. Antoni Junosza Gałęcki, j. w. od $\frac{28}{5}$ 1850. do $\frac{13}{4}$ 1853., potem dziekan,
3. Jan Giełdanowski, j. w. od $\frac{8}{4}$ 1854. do $\frac{20}{12}$ 1872., potem prepozyt,
4. Dr. Michał Król, protonotaryusz apostolski, kapłan jubilat, honorowy obywatel miasta Tarnowa od $\frac{22}{3}$ 1873. do $\dagger \frac{10}{12}$ 1879,
5. Józef Kazimirz Martusiewicz, obywatel honorowy miasta Tarnowa, od $\frac{22}{3}$ 1880. do $\dagger \frac{6}{12}$ 1881,
6. Marcin Leśniak, j. w. od $\frac{25}{9}$ 1882. do 1887, potem prepozyt,
7. Stanisław Walczyński, j. w. od $\frac{5}{5}$ 1887. do $\frac{1}{4}$ 1890, potem prepozyt,
8. Dr. Józef Bąba, j. w. od $\frac{24}{6}$ 1890. do $\frac{6}{5}$ 1896, potem dziekan,
9. Jan Kanty Jaworski, szambelan papieski i t. d. od $\frac{7}{5}$ 1896.

d) *Kanonicy gremialni Kapituły katedralnej:*

1. Stanisław Zabierzewski, proboszcz tarnowski z czasów między r. 1803 i 1827, zrezygnował z kanonii w r. 1832, otrzymawszy probostwo w Tuchowie,
2. Józef Gluziński, j. w. od r. 1827 do r. 1845, potem dziekan kapit.
3. Dominik Godziemba Sosnowski od r. 1827 do $\dagger \frac{12}{5}$ 1832,
4. Dr. Andrzej Rajner, od r. 1827 do r. 1835, zrezygnował,
5. Andrzej Ostrawski, od r. 1833 do r. 1839.
6. Dr. Michał Król, j. w. od r. 1834. do r. 1872, potem scholastyk,
7. Jan Kanty Mika, obywatel honorowy miasta Tarnowa, od r. 1835 do $\dagger \frac{26}{3}$ 1868,
8. Franciszek Wojciech Ślósarczyk, j. w. od $\frac{24}{3}$ 1840 do r. 1850, potem prepozyt,
8. Paweł Bogusz, od r. 1845 do $\dagger \frac{17}{12}$ 1847.
10. Stanisław Jakliński, od r. 1848 do $\dagger \frac{20}{8}$ 1865.
11. Jan Giełdanowski, j. w. od r. 1853 do r. 1854, potem scholastyk,
12. Marcin Leśniak, j. w. od r. 1856 do $\frac{25}{9}$ 1882, potem scholastyk,
13. Dr. Wawrzyniec Gwiazdoń, j. w. od $\frac{20}{1}$ 1866 r. do $\frac{10}{5}$ 1880 r., potem prepozyt,
14. Jan Rybarski, od $\frac{20}{11}$ 1868 do 1873. r. zrezygnował, otrzymawszy probostwo w Tuchowie,
15. Józef Kazimirz Martusiewicz, j. w. od $\frac{3}{6}$ 1871. do $\frac{21}{3}$ 1880. r., potem scholastyk,
16. Jan Faferko, od $\frac{5}{1}$ 1874 do $\dagger \frac{4}{5}$ 1881. r.
17. Józef Leśny, od $\frac{3}{1}$ 1881 do 1886. r., potem dziekan kapituły,
18. Stanisław Walczyński, j. w. od $\frac{23}{6}$ 1882 do $\frac{4}{5}$ 1887. r., potem scholastyk,
19. Dr. Alojzy Góralik, od $\frac{25}{9}$ 1882 do 1888. r. zrezygnował, otrzymawszy probostwo w Nowym Sączu,
20. Dr. Józef Bąba, j. w. od r. 1887 do r. 1890, potem scholastyk,

21. Jan Kanty Jaworski, j. w. od $\frac{3}{11}$ 1887 do $\frac{6}{3}$ 1896, potem scholastyk.
22. Franciszek Borgiasz Leśniak, proboszcz i dziekan m. Tarnowa, spowiednik i kaznodzieja katedralny, od 1888. r.
23. Dr. Jan Ewangelista Bernacki, od 1888. r.
24. Dr. Jacek Tylka, od $\frac{29}{11}$ 1891. r.
25. Franciszek Borgiasz Walczyński, szambelan papieski, od $\frac{5}{11}$ 1896. r.

e) *Kanonicy honorowi tarnowscy*:

1. Bernard Ganter, pleban w Tuchowie . . . od r. 1827 do $\frac{26}{3}$ 1830 .
2. Baltazar Kratosch, pleban w Wieliczce . . . „ r. 1827 „ $\frac{2}{1}$ 1830
3. Stanisław Słupski, „ „ Niepołomicach „ r. 1827
4. Antoni Żmudziński, „ „ Radomyślu . w r. 1827
5. Józef Jerzy Rzebaum, superior obozowy Galicyi od r. 1831 „ $\frac{1}{1}$ 1854
6. Stanisław Zabierzewski, pleban w Tuchowie „ r. 1834 „ $\frac{3}{8}$ 1850
7. Ignacy Machajski, pleban w Nowym Targu „ r. 1828 „ 1829
8. Jakub Cabalski, pleban w Gawłuszowicach „ r. 1828 „ $\frac{9}{7}$ 1855
9. Dr. Walenty Kostkiewicz, kanclerz konsyst. „ r. 1828 „ $\frac{25}{3}$ 1840
10. Dr. Andrzej Rajner, radca gubern. w Lincu „ r. 1835 „ 1861
11. Bartłomiej Jancy, pleban w Nowym Sączu „ r. 1836 „ $\frac{16}{11}$ 1852
12. Wojciech Komorek, „ „ Podegrodziu „ r. 1836 „ $\frac{21}{8}$ 1847
13. Stanisław Słupski, „ „ Niepołomicach „ r. 1843 „ $\frac{19}{8}$ 1855
14. Jan Znamierowski, „ „ Mikłuszowicach „ r. 1843 „ $\frac{10}{8}$ 1850
15. Stanisław Rechowicz, „ „ Mogielanach „ r. 1843 „ $\frac{24}{11}$ 1859
16. Andrzej Danek, „ „ Wieliczce „ r. 1843 „ $\frac{26}{11}$ 1843
17. Szymon Mężowicz, „ „ Czerminie „ r. 1857 „ $\frac{4}{12}$ 1857
18. Józef Wilczek, professor teologii w uniwersytecie Jagiellońskim, kanonik gremialny krakowski, honorowy obywatel m. Tarnowa „ r. 1858 „ $\frac{27}{2}$ 1880
19. Ferdynand Celarski, pleban w Pilźnie „ r. 1858 „ $\frac{13}{2}$ 1872
20. Józef Choliwkiewicz, „ „ Białe „ r. 1858 „ $\frac{24}{3}$ 1875
21. Stanisław Osuchowski, pleban w Wieliczce „ r. 1864 „ $\frac{19}{9}$ 1865
22. Dr. Wawrzyniec Gwiazdoń, professor semin. dyec. _____ „ r. 1864 „ 1865
23. Leopold Perisch, pleban w Wieliczce . . . „ r. 1865 „ 1878
24. Ludwik Kusionowicz, pleban w Gdowie . . . „ r. 1871 „ 1889
25. Franciszek Ciesielski, „ „ Suchej . . . „ r. 1872 „ 1873
26. Franciszek Gabryelski, „ „ Jakubkowicach „ r. 1874 „ $\frac{12}{1}$ 1896
27. Józef Leśny, „ „ Dębnie . . . „ r. 1874 „ 1881
28. Stanisław Walczyński, kanclerz konsystorza „ r. 1880 „ 1882
29. Ludwik Ruczka, pleban w Kolbuszowie . „ r. 1880 „ $\frac{30}{11}$ 1896
30. Henryk Łabędź Otowski, pens. pleban w Gręboszowie _____ „ r. 1881

31. Józef Matuziński, pleban w Starym Sączu	od r. 1881 do 1884
32. Ignacy Długoszewski, pleban w Pilźnie	„ r. 1888 „ † ¹⁰ / ₅ 1890
33. Jan Kitrys,	„ „ Szczurowie „ r. 1888
34. Franciszek Szurmiak,	„ „ Czerminie „ r. 1888
35. Wincenty Wąsikiewicz,	„ „ St. Wiśniczu „ r. 1890 „ † ²⁴ / ₃ 1896
36. Franciszek Jaworski,	„ „ Grybowie „ r. 1891 „ 1894
37. Dr. Adam Kopyciński,	„ „ Gawłuszo- wicach _____ „ r. 1894
38. Franciszek Lipiński, pleban w Bochni	„ r. 1894
39. Jan Rosner	„ „ Chełmie „ r. 1897
40. Dr. Aleksander Pechnik, professor gimnaz. we Lwowie	od r. 1897. ¹⁾

50. Dyecezya tarnowska.

Dyecezya tarnowska, ponownie do bytu w r. 1826 powołana, rozciągała się na cztery ówczesne obwody polityczne i dzieliła się na 18 dekanatów, bardzo rozległych, a mianowicie:

1. w obwodzie tarnowskim liczyła 4 dekanaty: 1. Pilzno, 2. Mielec, 3. Radomyśl, 4. Ropeczyce.
2. w obwodzie bocheńskim liczyła 4 dekanaty: 1. Bochnia, 2. Brzesko, 3. Wieliczka, 4. Wojnicz,
3. w obwodzie sandeckim liczyła 5 dekanatów: Nowy Sącz, 2. Bobowa, 3. Łącko, 4. Nowy Targ, 5. Tymbark,
4. w obwodzie wadowickim liczyła 5 dekanatów: 1. Myslenice, 2. Oświęcim, 3. Skawina, 4. Wadowice, 5. Żywiec.

W dyecezyi tej było w r. 1830 katolików 940174, duchownych 409, kościołów parafialnych 279, filialnych 50, zakonnych 12, razem więc 341.

Na czele każdego dekanatu stoją: dziekan, poddziekani i notaryusz dekanalny.

Liczba dekanatów nie była stałą. Zmieniała się ona kilkakrotnie w miarę zachodzącej potrzeby. I tak w r. 1841 w obwodzie tarnowskim dodano piąty dekanat Tarnów; w r. 1844 utworzono, w obwodzie bocheńskim jeszcze dwa dekanaty Czehów i Dobczyce, a w obwodzie wadowickim także dwa dalsze dekanaty Białe i Maków; w r. 1845. utworzono w obwodzie tarnowskim znowu dwa dalsze dekanaty Dąbrowę i Wielopole, a wreszcie w r. 1853 w obwodzie sandeckim 6ty dekanat Stary Sącz tak, że od tego roku liczba dekanatów w dyecezyi tarnowskiej wynosiła 26 i aż do r. 1880. pozostała niezmienną.

---

¹⁾ Szematyzmy kleru dyecezyi tarnowskiej od r. 1827 do 1899.